

Освітній центр «МрійДій»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директором

ТОВ «Освітній центр «МрійДій»

Романенко І.М

(підпис) (прізвище та ініціали)

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації педагогічних працівників загальної середньої освіти

**«ФОРМУВАННЯ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО НАВЧАННЯ»**

Місто Київ – 2026

Розробник: юридична особа — ТОВ «Освітній центр «МрійДій»»

Напрямок підвищення кваліфікації: Формування наскрізних умінь здобувачів освіти через запровадження соціально-емоційного навчання.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти «Соціально-емоційне навчання як інструмент розвитку наскрізних умінь учнів Нової української школи», затверджена наказом МОН України від 04.11.2025 № 1465.

Термін дії програми: з 15.05.2026 до 15.05.2031 року.

Рецензенти: Катерина Терьохіна, методист шкіл «МрійДій», тренерка з розвитку м'яких компетентностей, СЕЕН.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Програма розроблена у відповідь на стрімкі суспільні трансформації та глобальні виклики, зокрема умови війни в Україні, які негативно впливають на психоемоційний стан і когнітивні здібності учасників освітнього процесу. Соціально-емоційне навчання (СЕН) стає ключовим інструментом для відновлення ментального здоров'я, формування життєвої стійкості та розвитку наскрізних умінь учнів Нової української школи (НУШ). Реалізація системного підходу до СЕН є критично важливою для успішної адаптації та самореалізації молодшої генерації в сучасному світі.

Цільова група: педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: реалізація програми передбачає залучення фахівців, які пройшли попередню підготовку у сфері соціально-емоційного навчання. Викладання за Програмою здійснюється тренером, який має відповідну професійну та методичну підготовку за змістом Програми. Освітній процес організовується з урахуванням принципів андрагогіки та практикоорієнтованого навчання.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна, на робочому місці.

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення професійних компетентностей педагогічних працівників щодо формування у здобувачів освіти наскрізних умінь шляхом упровадження інструментів соціально-емоційного навчання в освітній процес.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити педагогів із сучасними підходами до розвитку наскрізних умінь учнів у контексті НУШ;
- сформулювати розуміння ролі СЕН у розвитку критичного мислення, навичок керування емоціями та розв'язання проблем;
- забезпечити практичне опанування інструментів СЕН та їх інтеграцію в освітній процес;
- розвинути здатність педагогів створювати безпечне, здорове та інклюзивне освітнє середовище.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

1. Психологічна компетентність (Б1)
2. Емоційно-етична компетентність (Б2)
3. Компетентність педагогічного партнерства (Б3)
4. Здоров'язбережувальна компетентність (Б2)

Компетентності визначено відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН України від 29.08.2024 № 1225).

Очікувані результати підвищення кваліфікації.

Після завершення програми слухачі:

- пояснюють сутність соціально-емоційного навчання та його роль у формуванні наскрізних умінь;
- застосовують інструменти СЕН в освітньому процесі;
- аналізують освітні ситуації з позиції розвитку соціально-емоційних навичок;
- створюють сприятливе освітнє середовище для розвитку учнів.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах компетентнісного підходу та передбачає поточне і підсумкове оцінювання. Результати навчання оцінюються за виконання практичних завдань і підсумкового тестування.

Оцінювання здійснюється за **бальною шкалою**: максимальна кількість балів - 100, з них до 60 балів - за практичні завдання, до 40 балів - за підсумкове тестування. Прохідний бал - 60 балів.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Вартість: 800 гривень.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичної та практичної підготовки педагогічних працівників, спрямованої на вдосконалення компетентностей, необхідних для формування у здобувачів освіти наскрізних умінь засобами соціально-емоційного навчання (СЕН). Навчання орієнтоване на опанування методів розвитку критичного та системного мислення, конструктивного керування емоціями, розв'язання проблем та співпраці в умовах Нової української школи.

Особливістю реалізації програми є її практико-орієнтований характер, що передбачає активну участь слухачів у практичних заняттях, дискусіях, рольових іграх та моделюванні реальних ситуацій. Педагоги опановують конкретні вправи та інструменти (наприклад, «Моделі стійкості спільнот», «Детектив думок» тощо) для створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища.

Самостійна робота передбачає опрацювання запропонованих навчально-методичних матеріалів, аналіз результатів міжнародних досліджень (зокрема ДоСЕН і TALIS), а також підготовку до підсумкового оцінювання.

Підсумкові заходи включають виконання практичних завдань та складання підсумкового тестування, яке дозволяє оцінити рівень сформованості професійних компетентностей щодо впровадження СЕН в освітній процес.

Зміст програми складається з двох модулів та восьми взаємопов'язаних тем. За результатами навчання слухачі, які успішно пройшли підсумковий контроль, отримують документ про підвищення кваліфікації.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 30 годин (1 кредит ЄКТС), з них:

- 6 годин — лекційні заняття;
- 18 годин — практична робота;
- 4 години — самостійна робота;
- 2 години — контрольні заходи.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Соціально-емоційне навчання в контексті трансформації освіти: від глобального досвіду до українських реалій					
Тема 1.1. НУШ і наскрізні вміння крізь призму світового досвіду соціально-емоційного навчання	2				2
Тема 1.2. Суть соціально-емоційного навчання. Створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища		2			2
Тема 1.3. Результативність і корисність СЕН. Міжнародні дослідження ДоСЕН і TALIS		2	2		4
Тема 1.4. Міжнародні програми СЕН, їх інтеграція в освітній процес НУШ	2				2
Разом за модулем 1	4	4	2	-	10
МОДУЛЬ 2. Наскрізні вміння в рамці нуш та соціально-емоційне навчання					
Тема 2.1. Критичне і системне мислення		4			4
Тема 2.2. Конструктивне керування емоціями		4	2		6
Тема 2.3. Розв'язання проблем		4			4
Тема 2.4. Співпраця в колі учнівства,	2	2			4

учительства, батьківської спільноти					
Разом за модулем 2	2	14	2	-	18
Контрольні заходи (підсумкове тестування)				2	2
Усього	6	18	4	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Соціально-емоційне навчання в контексті трансформації освіти: від глобального досвіду до українських реалій

Тема 1.1. НУШ і наскрізні вміння крізь призму світового досвіду соціально-емоційного навчання

Розкривається сутність та значення соціально-емоційного навчання (СЕН) як основи розвитку емоційного інтелекту та успіху в житті. Висвітлюється роль наскрізних умінь НУШ як відображення соціально-емоційних навичок. Аналізуються ключові уроки впровадження СЕН у міжнародному просторі, підготовка вчителів та важливість системного підходу.

Тема 1.2. Суть соціально-емоційного навчання. Створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища

СЕН розглядається як цілеспрямований процес розвитку життєвих компетентностей, що допомагає розуміти себе, власні почуття та ефективно взаємодіяти зі світом. Окреслюються інструменти СЕН для розбудови безпечного та інклюзивного середовища в закладах освіти. Навчання передбачає використання дискусій, рольових ігор та моделювання реальних ситуацій.

Тема 1.3. Результативність і корисність СЕН. Міжнародні дослідження ДоСЕН і TALIS

Висвітлюються переваги СЕН для учнівства: академічний прогрес, зниження агресії, покращення ментального здоров'я та розвиток емпатії. Аналізуються методи вимірювання навичок (анкетування, тести, рефлексія) та результати міжнародних досліджень ДоСЕН (одслідження соціально-емоційних навичок) і TALIS (Teaching and Learning International Survey). Розглядається досвід інтеграції СЕН у НУШ протягом 2023–2024 років.

Тема 1.4. Міжнародні програми СЕН, їх інтеграція в освітній процес НУШ

Огляд міжнародних програм, адаптованих для України (Програма СЕЕН, «Зерна», «Майндфулнес» тощо). Розглядається діяльність міжнародної організації CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning) та її інформаційні ресурси для вчителів. Акцент робиться на адаптації світового досвіду до культурного контексту України та розвитку наскрізних умінь у процесі впровадження цих програм.

МОДУЛЬ 2. Наскрізні вміння в рамці НУШ та соціально-емоційне навчання

Тема 2.1. Критичне і системне мислення

Розглядається критичне мислення як здатність неупереджено аналізувати інформацію та формувати власні висновки. Системне мислення висвітлюється як уміння бачити цілісну картину та виявляти причинно-наслідкові зв'язки. Пропонуються практичні вправи: «Детектив думок», «П'ять чому», «Що буде, якщо...?».

Тема 2.2. Конструктивне керування емоціями

Визначаються основні емоції та здорові способи їх вираження без шкоди для оточуючих. Опановуються «Моделі стійкості спільнот» (МСС) як інструмент стресостійкості та емоційної грамотності. Практична робота включає техніки самовідчуття: «Зчитування», «Заземлення», «Ресурсність» та практики «Миттєва допомога».

Тема 2.3. Розв'язання проблем

Розглядається алгоритм визначення, аналізу та подолання перешкод на шляху до мети. Велика увага приділяється пошуку етичних варіантів вирішення проблем та оцінці ризиків. Практична частина містить методичку «Мозковий штурм», вправи «Розслідування труднощів» та розробку планів дій із зворотним зв'язком.

Тема 2.4. Співпраця в колі учнівства, учительства, батьківської спільноти

Висвітлюються принципи ефективної взаємодії для досягнення спільної мети та вміння враховувати думки інших. Розглядається готовність до пошуку спільних рішень у разі розбіжностей та відповідальність за результат. Практичне опанування навичок співпраці відбувається через вправи «Спільний малюнок», «Вежа з соломинок» та групові проекти.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Аналіз педагогічної ситуації через призму СЕН. Проаналізувати запропонований кейс взаємодії між учасниками освітнього процесу та визначити, які саме наскрізні вміння (критичне мислення, керування емоціями чи співпраця) потребують розвитку в даній ситуації.
2. Розробка фрагменту уроку з використанням вправ на розвиток мислення. Спланувати інтеграцію в освітній процес однієї з практик розвитку критичного чи системного мислення, наприклад: «Детектив думок», «П'ять чому», «Мапа зв'язків» або «Що буде, якщо...?».
3. Моделювання технік емоційної саморегуляції. Описати алгоритм застосування технік «Миттєва допомога» або стратегій моделі стійкості спільнот («Зчитування», «Заземлення», «Ресурсність») для стабілізації психоемоційного стану учнів у стресовій ситуації.
4. Проектування алгоритму розв'язання проблеми. Розробити покроковий план подолання конкретної освітньої труднощі, використовуючи інструменти СЕН: «Мозковий штурм», «Розслідування труднощів» або «Аналіз ризиків і вигод».
5. Розробка проєкту міжсуб'єктної співпраці. Створити опис групового проєкту або вправи (наприклад, «Спільний малюнок» чи «Вежа з соломинок»), спрямованих на налагодження конструктивної взаємодії між учнями, вчителями та батьками.
6. Рефлексія професійної готовності до впровадження СЕН. Провести самооцінювання власних соціально-емоційних компетентностей (психологічної, емоційно-етичної), визначити сильні сторони та скласти індивідуальний план подальшого вдосконалення навичок СЕН

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Яку роль відіграє соціально-емоційне навчання у відновленні ментального здоров'я та життєвої стійкості учасників освітнього процесу в умовах війни?
2. Яким чином наскрізні вміння Нової української школи (НУШ) відображають ключові компоненти соціально-емоційних навичок?
3. Які інструменти СЕН є найбільш ефективними для розбудови безпечного, здорового та інклюзивного середовища в закладі освіти?
4. Які основні висновки міжнародних досліджень ДоСЕН та TALIS щодо впливу СЕН на академічний прогрес та емоційний стан учнівства?

5. У чому полягає відмінність між критичним та системним мисленням і як вони взаємодіють у структурі наскрізних умінь?
6. Які особливості застосування практик «Моделей стійкості спільнот» (МСС) для конструктивного керування емоціями та стресостійкості?
7. Яким чином алгоритм пошуку етичних варіантів розв'язання проблем та оцінка ризиків сприяють розвитку відповідальності в учнів?
8. Які засади педагогіки партнерства лежать в основі ефективної співпраці вчителя, учнів та батьківської спільноти через призму СЕН?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / ред. М. Грищенко. 2016. 40 с. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/20195> (дата звернення: 28.07.2025).
2. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/898-2020-п> (дата звернення: 28.07.2025).
3. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/87-2018-п> (дата звернення: 28.07.2025).
4. Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 року № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/851-2024-п> (дата звернення: 28.07.2025).
5. Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» : наказ Міністерства економіки України від 17.09.2021 № 568-21. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf> (дата звернення: 28.07.2025).
6. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 року № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.07.2025).

7. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 28.07.2025).
8. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20> (дата звернення: 28.07.2025).
9. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-jlovendf_merged.pdf (дата звернення: 28.07.2025)

Основна література

1. Венгловська О. А., Елькін О. Б., Марущенко О. А., Федоренко О. Ф. Упровадження компонентів розвитку емоційного інтелекту в учнівства : практичний порадник педагогам закладів загальної середньої освіти. УІРО, 2023. 18 с. URL: <https://bit.ly/3JKSHPZ> (дата звернення: 28.07.2025).
2. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С. Л. Гумецької. Х. : Віват, 2022. 512 с.
3. Елькін О. Б., Рассказова О. І., Гринько В. О., Марущенко О. А. Зміцнення освіти через соціально-емоційне навчання: актуальні напрями дослідження в Україні та світі. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2024. №1 (58). URL: <http://surl.li/ttcdm> (дата звернення: 28.07.2025).
4. Елькін О. Соціально-емоційне навчання як затребувана практика формування м'яких навичок учнівства: сучасні виклики та досвід України. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. Вип. 1(10). URL: <http://surl.li/ttxvi> (дата звернення: 28.07.2025).
5. Миттєва допомога! – практики стратегій соціально-емоційної саморегуляції : методичні матеріали. URL: <http://surl.li/lcglxt> (дата звернення: 28.07.2025).
6. Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання в рамках реформи «Нова українська школа» (Feasibility Study on Opportunities for SEL within New Ukrainian School Reform) : аналітичний огляд / Гриневич Л., Дрожжина Т., Глоба О. та інші ; за заг. ред. Л. Гриневич, С. Калашнікової. Київ : «Видавнича група «Шкільний світ», 2021. 312 с. URL: <http://surl.li/ecbec> (дата звернення: 28.07.2025).
7. Прокачуємо СЕЕН: колекція практик для дорослих і дітей : навч.-метод. посібник / Н. Валевська ; за заг. ред. О. Елькіна, О. Марущенка. Х., 2023. 42 с. URL: <http://surl.li/ohmmr> (дата звернення: 28.07.2025).

8. СЕЕН-путівник. Соціально-емоційне та етичне навчання : освітня програма для навчання серця й розуму / Голов. ред. О. Елькін. 2-ге вид. К. : ТОВ «Інжиніринг», 2023. 148 с. URL: <http://surl.li/goqwc> (дата звернення: 28.07.2025).

9. Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL) : офіційний сайт. URL: <https://casel.org> (дата звернення: 28.07.2025)

Додаткова література

1. Блог «5 хвилин СЕЕН» на порталі «Нова українська школа». URL: <http://surl.li/ttcav> (дата звернення: 28.07.2025).

2. Соціально-емоційне та етичне навчання – EdCamp Ukraine. EdCamp Ukraine – Ми об'єднуємо освітян і допомагаємо їм зростати. URL: <http://surl.li/hgxgg> (дата звернення: 28.07.2025).

3. Водолазська Т. В. Формування емоційного благополуччя дітей молодшого шкільного віку. Постметодика. 2010. № (6)97. С. 26–32. URL: <https://surl.li/wuoicr> (дата звернення: 28.07.2025).

4. Простір стійкості: створюємо місце для відпочинку та відновлення : практичний poradnik / Ганна Єфімцева ; за заг. ред. О. Елькіна, О. Марущенка : ГО «ЕдКемп Україна». Харків, 2024. 19 с. URL: <http://surl.li/ptcmho> (дата звернення: 28.07.2025).

5. EdCamp Ukraine. СЕЕН. Аудіопрактики соціально-емоційного та етичного навчання (з мелодією), 2020. YouTube. URL: <http://surl.li/itfgjg> (дата звернення: 28.07.2025).

6. Explore SEL (Harvard Graduate School of Education) : офіційний сайт. URL: <http://exploresel.gse.harvard.edu/> (дата звернення: 28.07.2025).

7. LifeComp: The European framework for the personal, social and learning to learn key competence. URL: <http://surl.li/okcwr> (дата звернення: 28.07.2025).

8. OECD's Survey on social and emotional skills. URL: <http://surl.li/tttpv> (дата звернення: 28.07.2025).

9. SEE Learning 101. Introduction to Social, Emotional, and Ethical Learning : електронний ресурс. URL: <https://101.seelearning.emory.edu/user/register> (дата звернення: 28.07.2025).

10. SEE LEARNING : електронний ресурс. URL: <https://seelearning.emory.edu/en/home> (дата звернення: 28.07.2025)